

2. John Adams, Lisa Foster. Easy Access to Historic Buildings. – English Heritage, 2004. – С. 29-43.
3. Thomas C. Jester and Sharon C. Park, AIA: 32 Making Historic Properties Accessible.- The National Park Service, 1993. – с. 15-21.
4. David Provost: Accessibility for Historic Buildings: A Field Guide (Second Edition).- University of Vermont, 2006. – С. 28.
5. Provide Accessibility for Historic Buildings. – by the WBDG Historic Preservation Subcommittee, 2015. – С. 32-38.

Abstract

This article analyzes the foreign experience of adaptation of historic buildings to the needs of disabled people, and it means horizontal and vertical movement.

Key words: disabled people, adaptation, historic building.

Аннотация

В статье анализируется зарубежный опыт адаптации памятников архитектуры для маломобильных групп населения, в частности способы горизонтального и вертикального перемещения.

Ключевые слова: маломобильные группы населения, адаптация, памятник архитектуры.

УДК 70.012

Л.С. Грицюк

*канд. арх., доцент кафедри «Архітектурне проектування»,
Інститут архітектури НУ «Львівська політехніка» (Україна)*

ІНСТАЛЯЦІЇ В АРХІТЕКТУРНОМУ ПРОСТОРИ: ГРА МИСТЕЦТВА З АРХІТЕКТУРОЮ

Анотація. У статті розглянуте мистецтво інсталяції як один із способів формування архітектурного простору; представлені дефініції інсталяції, а також поняття інтермедіальності цього виду мистецтва; визначені критерії, яким повинні відповідати арт-інсталяції

Ключові слова: інсталяція, архітектурний простір, формування, міське середовище

Постановка проблеми. Ми часто змішуємо поняття «будівля» і «архітектура». Адже будівлі – це всього лише будинки, різноманітні споруди. А архітектура - це ще і все, що навколо. Середовище. І тут важливо зрозуміти, чого можна домогтися за допомогою мистецтва, яке свідомо більше, ніж просто будівлі. Воно дає людині відчуття зв'язку з оточуючим світом, з іншими живими істотами.

90-і роки у мистецтві минули під знаком інсталяції. Слово, яке з'явилося двадцять років тому, стало хітом у свідомості і надзвичайно зручним терміном для всього, що знаходилося "між". Здавалося б, що інсталяцією можна назвати практично все, що відбувається в просторі і викликає взаємозв'язок між об'єктами, розміщеними в ньому.

Інсталяція (англ. installation – установка, розміщення, монтаж) – форма сучасного мистецтва, що представляє собою просторову композицію, створену з різних елементів. Мистецтво інсталяції широко поширене в постмодерністській культурі, бере свої витoki з авангарду початку ХХ століття. Засновниками були Марсель Дюшан і сюрреалісти. Митці різних напрямків створювали інсталяції, серед них можна назвати Роберта Раушенберга, Джима Дайна, Іллю Кабакова, Йозефа Бойса, Янніса Кунелліса і багатьох інших. Головна мета інсталяції – створення в певному обсязі особливого художньо-змістового простору, побудованого на неординарному поєднанні тривіальних речей, що проявляє в них нові змістові значення та чуттєві якості, приховані від повсякденного сприйняття. Річ, звільняючись від свого утилітаризму, набуває символічного характеру, а перетворене середовище та зміна контекстів надають простору інше змістове навантаження і значимість.

Чим, насправді, є інсталяція? Інсталяція може бути художньою, скульптурною, звуковою, перформансом чи просто інсталяцією. Розвиток науково-технічного прогресу, можливості відеотехніки, комп'ютерні технології стали поштовхом для розвитку нових видів інсталяцій, в тому числі відеоінсталяції.

Інсталяцію можна охарактеризувати як самодостатню символічну декорацію, створену в певний час під певною назвою. Важливо, що глядач не споглядає інсталяцію з боку, як картину, а виявляється всередині неї. Деякі інсталяції наближаються до скульптури, але відрізняються від останньої тим, що їх не ліплять чи відливають, а монтують з різноманітних матеріалів, досить часто промислового походження.

Виклад основного матеріалу. Дефініція інсталяції, з одного боку, здається очевидною, а з іншого, коли ми намагаємося її визначити, проявляються дуже розлогі посилання, що потребують роз'яснення, оскільки до кінця не можна навіть визначити: чи є це видом мистецтва чи тільки медіумом. Спробу складного завдання опису проблеми зробив Лукаш Гузек у публікації 2007 року під назвою «Мистецтво інсталяції. Проблема співвідношення між простором і присутністю в сучасному мистецтві» [2].

Автор вже в назві книги вказує на те, що на його думку, два ключові чинники визначають специфіку форми мистецьких інсталяцій: це поєднання простору і присутності. В той час, коли аспект простору не викликає жодних сумнівів у відношенні до інсталяції, то використання поняття присутності дає поживу для роздумів. Поява концепції присутності в контексті мистецтва інсталяції походить з 70-х років, коли вона була ключовим поняттям для

багатьох форм мистецтва. Фактор присутності призводить до признання особливої ролі мистецтва перформенсу, визначаючи його одним з історичних джерел форми мистецтва інсталяції.

Арт-інсталяція є однією з багатьох форм, які використовує сучасне мистецтво у формуванні міського простору. Ця форма вираження, ще не настільки популярна в Україні, як у Західній Європі, виходить за межі діяльності малих архітектурних форм або чисто скульптурних творів монументального мистецтва і в природний спосіб являється важливим доповненням сенсів існування людини у міському просторі.

Інсталяція як багатоелементна художня реалізація, виникає в існуючому просторі або сама творить простір, використовуючи для цієї мети доступні медіа (матеріали), які насправді є засобом комунікації. Завдяки використанню простору, походить з досвіду скульптури і пов'язана з розвитком раннього авангарду у мистецтві другої половини ХХ століття. Дивлячись через призму історії мистецтва, її коріння віднаходимо в інсталяції Марселя Дюшана *ready-made* (з фр. *objet trouvé?*, готовий предмет), який вперше використав термін *ready-made* в контексті образотворчого мистецтва у 1913 році для визначення своїх творів, що представляли собою предмети утилітарного вжитку, вилучені зі середовища їх звичного функціонування і без будь-яких змін виставлені на художній виставці в якості творів мистецтва, тобто переміщення предмету з не художнього простору в художній.

Таким чином, незважаючи на те, що це явище зазнало масового розвитку в кінці 70-х-80-х років, цей вид художньої практики з'явився набагато раніше. Еволюція цієї форми пов'язана з концепцією *environment* (з англ. оточення, навколишнє середовище.) – побудова авторського простору; *assemblage* (від фр. нагромадження, збирання) – складання готових елементів, творення сукупності предметів, скульптурних композицій, ініціатив, для яких найважливішим є взаємозв'язок між об'єктами організації простору. Для перших проектів такого типу використовували простори закинутих будівель, промислові зони, місця, не пов'язані з мистецтвом, інтегруючи їх у життєвий простір, додаючи тим самим значущості твору мистецтва через специфіку місця і просування концепції мистецтва, не ізольованого від оточення.

Поняття інсталяції створює інше поняття, таке як інтермедіальність (з лат. *intermedius* – проміжний, середній). Це формулювання найбільш точно відображає характер сучасного мислення про мистецтво інсталяції, яке не пов'язане з творчим процесом у майстерні митця та історичними посиленнями на конкретні види мистецтва. Аналізуючи хід думок Артура Тайбера, інтермедіальність сприймається за концептуальною традицією. Таким чином, твір мистецтва стає інтермедіальним з власною автономією не тільки за рахунок поєднання різних засобів медіації, а перш за все, пропонуючи їх авторське, оригінальне поєднання. Інтермедіальність мистецтва інсталяції безпосередньо впливає на сам процес медіації, який залежить від часу і місця, тобто є глибоко контекстуальним. Ми говоримо тут «про феномен комунікації, піднесеної до

рангу мистецтва» [3]. Мистецтво інсталяції є одним із проявів мислення про культуру, природним чином поєднану з одночасним розвитком демократії, прав людини, глобалізації, масової цивілізації, комерціалізації та новітніх технологій. Відповідно, арт-інсталяція може виявляти властивості мутації, збіжності, унікальності. Проте, найбільш важливими залишаються зміст твору, його форма (комунікація і спосіб переказу), розташування в соціально- етичному контексті, що має безпосередній вплив на глядача.

З огляду на інтермедіальний характер мистецтва інсталяції, її співставлення з історичним урбаністичним середовищем може становити значну проблему. Арт-об'єкти, інтегровані в громадський простір, викликають феномен міської акупунктури [4]. Місто перетворюється на області досліджень, пов'язаних з індивідуальними потребами, досвідом, відкриттями. Творчі пошуки такого типу відкривають можливості проведення в архітектурному просторі міста свого роду експерименту, найбільш важливим аспектом якого стає формування мистецького усвідомлення функції та важливості громадського простору. Цей експеримент є можливістю ставити фундаментальні питання про сенс мистецтва інсталяції - його медіальність, комунікативність, спосіб долання суспільних та культурних обмежень. Створені об'єкти інсталяції – і тимчасові, мобільні, які не призводять до сталих змін в структурі міста, а також ті, які інтегровані в архітектурний простір на постійно, повинні доповнювати зміст і функцію міського середовища.

Ступінь складності завдання, яким є монтування арт-об'єкту у багатоплощинну структуру міста, вимагає від митця не тільки усвідомлення переданого змісту, виявлення прихованого сенсу, але й прийняття відповідальних рішень щодо конкретного місця, його історії, архітектури, почуттів мешканців. Встановлення інсталяцій у традиційних громадських просторах (площах, скверах, вулицях, парках) може наштовхнутися на несприйняття, а в подальшому і на відторгнення з боку споживача, оскільки цей вид публічного мистецтва скерований до масової аудиторії, а, отже, має суспільну дію.

Можна відзначити багато видатних митців, архітекторів, чий інсталяції є цікавим доповненням громадського простору. Їх твори відзначаються досконалістю «мовлення»: вони не мають зайвих, випадкових елементів, кожен з них є носієм істотних змістів – кольору чи безбарвності, фрагментів природи, відбитків жестів, знаків, світла. Значення має відкритість чи замкнутість об'єкту, його формат, геометричність чи органічність, використаний матеріал, прозорість елементів, їх символіка, що прочитується.

Одним з численних видів арт-інсталяцій є твори американської художниці Джанет Ехельман, що перекроює в такий спосіб старі міські пейзажі, додаючи їм яскравості та позитиву. Її гігантські інсталяції визнані одними з найбільш визначних громадських арт-об'єктів сучасності. З натхненням від культури Махабаліпураме і місцевих матеріалів індійських рибалок, Джанет Ехельман знайшла матеріал – сітки з ниток, який використовує для своїх робіт, з часом вдосконаливши їх волокнами Spectra Fiber – легким, буквально невагомим матеріалом, в 10 разів міцнішим, ніж сталь. Особливе підсвічування робить кожен її роботу унікальною. На цей

час понад 50 країн чекають згоди художниці на створення подібних інсталяцій посеред міських пейзажів мегаполісів.

Висновок про критерії, яким повинно відповідати мистецтво інсталяції. «Інсталяція» – термін, мабуть, один із найбільш уживаних, коли мова заходить про сучасне мистецтво. Художники пробують свої сили, освоюючи все нові і нові простори, які вони використовують в якості основних арт-засобів у конкурентній боротьбі за творче безсмертя.

Змінюються часи, матеріали та теми, але митці залишаються відданими цій непростій і суперечливій формі мистецтва. Однак, чим складнішою є форма, чим більш вона розмита і незрозуміла, тим більше незрозумілими є критерії, за якими можна визначити ступінь професіоналізму автора і цінності його твору. Відвідуючи чергову виставку сучасного мистецтва чи мандруючи міськими просторами, глядач обов'язково зустрине інсталяцію. Незважаючи на розмаїття інсталяцій, їхнім спільним знаменником є те, що значення їхнє залежить від зв'язку між предметами й образами, що їх утворюють, та простором, де вони містяться. Водночас у цьому просторі міститься і глядач, який своєю присутністю наражає це довкілля на примхи та випадковості щоденного буття. І чим більш незрозумілою і екзотичною буде виглядати інсталяція, тим більше зосереджених поглядів викликає у глядача. Ці твори, часто, так і залишаються нерозгаданими, але має бути так?

Інсталяція, як і кожен художній твір має бути виконаною: по-перше, талановито; по-друге, ново, але зрозуміло для глядача; по-третє - повинна мати концепцію, тобто ідейний зміст. Якщо твір відповідає цим трьом параметрам, є шанс визначити, чи виконана ця робота професійно чи є просто спробою публічного вислову, який можна маскувати під модним і все ж не завжди до кінця зрозумілим поняттям «інсталяція».

Література:

1. Станіславська К.І. Інсталяція як візуально-видовищна форма сучасного образотворчого мистецтва / К.І. Станіславська // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури : зб. наук. праць. – Вип. XXIV. – К. : Міленіум, 2010. – С. 228-236.
2. Łukasz Guzek, "Sztuka instalacji. Zagadnienie związku przestrzeni i obecności w sztuce współczesnej". Wydawnictwo Neriton, Warszawa, 2007.
3. Tajber A. O intermediach. [Електронний ресурс] / Witryna sieciowa Akademii Sztuk Pięknych im. J. Matejki w Krakowie, Wydział Rzeźby, Katedra Intermediów. – Режим доступу: www.intermedia.asp.krakow.pl. Krakow, 2007.
4. Kołodziejczyk A., Czego kurator szuka w mieście?, witryna sieciowa Festiwalu Survival. [Електронний ресурс] / Przegląd Młodej Sztuki w Ekstremalnych Warunkach. – Режим доступу: www.survival.art.pl, Wrocław 2007.

Abstract

Art of installation as a factor of architectural space formation is described. Definitions of installation are considered as well as a concept of intermediality of this branch of art at urban space. Criteria of art-installation are defined.

Keywords: installation, architectural space, formation, urban space

Streszczenie

W artykule są rozważone instalacje artystyczne jako sposób kształtowania przestrzeni architektonicznej; przedstawiono definicję instalacji oraz pojęcie intermedialności tego dzieła sztuki w środowisku miejskim; określone kryteria, które musi spełnić instalacja artystyczna

Słowa kluczowe: instalacja, przestrzeń architektoniczna, kształtowanie, środowisko miejskie

УДК 711.01/.09

М.О. Гусєв

*аспірант кафедри інформаційних технологій в архітектурі,
Київський національний університет будівництва
та архітектури (Україна)*

АРХІТЕКТУРНИЙ ПРОСТІР МІСТА

Анотація: в статті життєвий простір сучасного міста розглядається як архітектурний простір, що визначається як місце для взаємозв'язків – фізичного, соціального та культурного середовища, аналізується їх вплив на людину та архітектуру в цілому.

Ключові слова: архітектурний простір, середовище, місто, міський простір, суспільство, соціальна структура, соціокультурний процес, архетип, архетип центру, архетип межі, просторова форма.

Постановка проблеми. Простір – це першооснова виникнення середовища, де породжуються всі життєві процеси. В той же час простір постійно змінюється під впливом життєдіяльності людей.

Аналізуючи життя міста, перш за все ми намагаємося виявити проблеми взаємозв'язків, що не обмежуються лише кордонами міста. Для виявлення причин виникнення суспільних процесів потрібно аналізувати не тільки просторові трансформації окремих територій, а і розглядати ці процеси суцільно. Наприклад, проаналізувати, як і чому ці процеси виникають одночасно або в певній послідовності. [4]

Привабливість міст визначається безумовними плюсами міського життя, яке в рази збільшує темпи соціокультурного розвитку сучасного суспільства,